

कोंकण विभागातील वेटलँडसंदर्भात पाणथळ तक्रार
निवारण समिती गठीत करण्याबाबत..

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक :- एस-३०/२०१३/प्र.क्र.४७९/भाग-१/फ-३

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२,

दिनांक : २ सप्टेंबर, २०१६.

पहा :-

मा.उच्च न्यायालयातील जनहित याचिका क्र.८७/२०१३ वनशक्ती पब्लीक ट्रस्ट व इतर मधील
दिनांक २५ जुलै, २०१६ रोजीचे अंतरिम आदेश.

प्रस्तावना :-

राज्यात वेटलँडचे संरक्षण करण्यासंदर्भात मुद्दे उपस्थित करून वनशक्ती या संस्थेने मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे जनहित याचिका क्र.८७/२०१३ दाखल केली आहे. प्रस्तुत जनहित याचिकेची दिनांक २५.०७.२०१६ रोजी सुनावणी होऊन मा.न्यायालयाने अंतरिम आदेश दिलेले असून त्यातील परिच्छेद (५) खालील प्रमाणे आहे -

“ Considering the need to protect the Wetlands in the State and for ensuring compliance with the interim orders passed by this Court, a Grievance Redressal Mechanism will have be created. We, accordingly, direct to State Government to constitute a committee headed by the Divisional Commissioner of Konkan Division to monitor the implementation of the interim orders passed by this Court in the Konkan area of the State. We direct that a representative of the first petitioner shall be a member of the committee. The State Government shall appoint Senior Revenue Officers working under the Divisional Commissioner Konkan Division as well as Senior Police Officers having jurisdiction over various areas of districts in the Konkan Region to be part of the committee. It will be open for the State Government to include any expert as a member of the committee. Even a representative of the Maharashtra Pollution Control Board shall be a part of the committee. Needless to add that all Planning Authorities within the meaning of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966 in the said districts of Konkan Region be given a representation of the committee. ”

प्रस्तुत प्रकरणी विशेषतः मुंबई उपनगर व ठाणे जिल्ह्यात वेटलँड / पाणथळ क्षेत्राचा नाश झाल्याचे मा.न्यायालयाच्या निदर्शनास आले आहे. राज्यातील पाणथळ क्षेत्राच्या संरक्षणाची गरज लक्षात घेता, तसेच मा. उच्च न्यायालयाने वेटलँड क्षेत्राबाबत सदर जनहित याचिकेमध्ये पारित केलेल्या सर्व अंतरिम आदेशांची अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्य शासनाने विभागीय आयुक्त, कोंकण विभाग यांच्या अध्यक्षतेखाली एक पाणथळ तक्रार निवारण समिती गठीत करावी, अशा सूचना उपरोक्त आदेशान्वये मा.न्यायालयाने दिल्या आहेत. त्यानुषंगाने कोंकण विभागातील वेटलँडसंदर्भात पाणथळ तक्रार निवारण समिती गठीत करण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा.उच्च न्यायालयाच्या उपरोक्त अंतरिम आदेशाच्या अनुषंगाने कोंकण विभागातील वेटलँडसंदर्भात पुढीलप्रमाणे Wetland Grievance Redressal Committee (पाणथळ तक्रार निवारण समिती) गठीत करण्यात येत आहे -

अ.क्र.	अधिकार्याचे पदनाम	समितीतील स्थान
१	विभागीय आयुक्त कोंकण विभाग, नवी मुंबई.	अध्यक्ष
२	संबंधित जिल्हाधिकारी, (मुंबई /मुंबई उपनगर/ ठाणे/ पालघर / रायगड/ रत्नागिरी/ सिंधुदूर्ग)	सदस्य
३	संबंधित पोलीस आयुक्त, मुंबई / ठाणे यांचे प्रतिनिधी संबंधित जिल्हा पोलीस अधिक्षक, [ठाणे (ग्रामीण)/पालघर/ रायगड/ रत्नागिरी/सिंधुदूर्ग]	सदस्य
४	पर्यावरण विभागाचे प्रतिनिधी	सदस्य
५	संबंधित महानगर पालिका आयुक्त / सह आयुक्त (मुंबई, नवी मुंबई, ठाणे, मिरा-भाईंदर, वसई-विरार, कल्याण-डोंबिवली, भिवंडी-निझामपुर, उल्हासनगर)	सदस्य
६	श्री.दयानंद स्टॅलिन, संचालक, वनशक्ती अशासकीय संस्था	सदस्य
७	प्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ.	सदस्य
८	संबंधित जिल्हयातील नगर रचना विभागाचे अधिकारी / CIDCO / MMRDA यांचे प्रतिनिधी.	सदस्य
९	डॉ.महेश शिंदीकर, Applied dept. of Science, College of Engineering Pune, Wellesy Road, Shivaji nagar, Pune (Wetland Expert)	सदस्य
१०	मुख्य वनसंरक्षक (कांदळवन कक्ष), मुंबई यांचे प्रतिनिधी.	सदस्य
११	अति. आयुक्त, विभागीय आयुक्त कार्यालय, कोंकण विभाग	सदस्य सचिव

समितीचे कार्य-

१. सदर समिती मा.उच्च न्यायालयाने वेळोवेळी पारित केलेल्या आदेशाची अंमलबजावणीचे सनियंत्रण करील.
२. वेटलँड / पाणथळ क्षेत्राचा नाश होत असल्याबाबत जनतेमार्फत प्राप्त तक्रारींच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्यास समिती जबाबदार असेल.
३. समितीने वेटलँड संदर्भात आवश्यक तक्रार निवारण यंत्रणा ६ सप्टेंबर, २०१६ पूर्वी उभारावी. समितीकडे नागरीकांना आपल्या लेखी तक्रारी नोंदविता येतील म्हणून ई-मेल अथवा व्हॉट्स एप तसेच दूरध्वनीद्वारे तक्रार नोंदविण्यासाठी टोल फ्री नंबर उपलब्ध करून द्यावा. तसेच विभागीय आयुक्त यांनी सदर उद्देशासाठी स्वतंत्र संकेत स्थळ तयार करावे. अथवा विभागीय आयुक्त यांच्या कार्यालयातील संकेत स्थळाचा वापर करावा. सदर संकेत स्थळावर छायाचित्र upload करण्याची सुविधा असावी.
४. समितीकडे तक्रार करणाऱ्या नागरिकांचे नावाची गुप्तता ठेवण्यात येईल तसेच निनावी तक्राराची देखील सदर समिती दखल घेईल.

५. समिती गठीत झाल्यानंतर विभागीय आयुक्त, कोंकण यांनी सदर समितीची पुरेशी प्रसिध्दी करावी. तसेच तक्रार निवारण यंत्रणेबाबत स्थानिक वृत्तपत्र, एफ.एम., आकाशवाणी (Radio), दूरदर्शन (T.V.) यांच्याद्वारे जाहिरात करावी.
६. तक्रार निवारण यंत्रणेबाबत कोंकण विभागातील प्रत्येक तहसिल कार्यालयात आवश्यक जाहिरात करणे आवश्यक आहे.
७. उपलब्ध माध्यमांपैकी कोणत्याही माध्यमांद्वारे तक्रार प्राप्त होताच, २ आठवड्यांच्या आंत सदर तक्रारीवर आवश्यक कार्यवाही करणे आवश्यक राहिल. तसेच केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल नव्याने तयार केलेल्या संकेत स्थळावर अथवा विभागीय आयुक्त यांच्या कार्यालयाच्या संकेत स्थळावर upload करण्यात येईल.
८. वेटलँड संदर्भात कायद्याचे उल्लंघन झाले असल्यास त्याविरुद्ध तहसिलदार अथवा इतर महसूल अधिकारी कारवाई करत असताना तेथील तालुका स्तरीय पोलीस अधिकारी यांनी सदर कार्यवाहीस सहाय्य करणे बंधनकारक असेल.
९. उपलब्ध माध्यमांपैकी कोणत्याही माध्यमांमार्फत तक्रार प्राप्त होताच, समितीने तात्काळ स्थळपहाणी करण्यासाठी अधिकाऱ्यांचा गट प्राधिकृत करावा. जर तक्रारदाराचे नाव, पत्ता व संपर्क माहिती उपलब्ध असल्यास, शासकीय अधिकारी स्थळपहाणी करणार असल्याबाबत तक्रारदारास कळवावे.
१०. सद्यःस्थितीत अस्तित्वात असलेल्या विकास योजना / प्रकल्पामुळे होणाऱ्या Wetland न्हासाबाबत उपाययोजना शासनास सुचविणे व शासनाच्या निर्देशानुसार त्यावर अंमलबजावणी करणे, ही समितीची जबाबदारी असेल.
११. मा.उच्च न्यायालयाच्या अंतरिम आदेशाची अंमलबजावणी करताना काही अडचणी उदभवल्यास विभागीय आयुक्त, कोंकण यांनी त्याबाबत शासकीय अभियोक्ता यांच्यामार्फत मा.न्यायालयास निदर्शनास आणून द्यावे.
१२. विभागीय आयुक्त यांनी समितीची महिन्यातून किमान एक वेळा बैठक घेऊन कामाचा आढावा घ्यावा.
१३. सदर समिती कोंकण परिसरातील Wetland चे संरक्षण व संवर्धन करण्याकरिता असणाऱ्या कार्यक्रमांमध्ये संपूर्ण सहकार्य करेल आणि राज्य स्तरावरील वेटलँड संनियंत्रण समितीला समितीने केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल वेळोवेळी सादर करील. सदर समिती मा.उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशाच्या अंमलबजावणी व्यतिरिक्त नष्ट झालेल्या वेटलँड / पानथळाच्या पुनःस्थापना (restoration) बाबतही कार्यवाही करेल.
१४. समितीने केलेल्या कार्यवाहीबाबतचा अनुपालन अहवाल वेळोवेळी मा.उच्च न्यायालयास सादर करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६०९०२१७२९४६०५१९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(वीरेंद्र तिवारी)

मुख्य वनसंरक्षक (मंत्रालय)

प्रति,

- १) अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- २) प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ३) प्रधान सचिव (महसूल), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ४) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ३२.
- ५) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ६) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- ७) विभागीय आयुक्त, कोंकण, नवी मुंबई.
- ८) आयुक्त/सह आयुक्त, मुंबई, नवी मुंबई, ठाणे, मिरा-भाईंदर, वसई-विरार, कल्याण-डोंबिवली, भिवंडी-निझामपुर, उल्हासनगर महानगर पालिका.
- ९) पोलीस आयुक्त, मुंबई / ठाणे.
- १०) अति. आयुक्त, विभागीय आयुक्त कार्यालय, कोंकण विभाग
- ११) जिल्हा पोलीस अधिक्षक, ठाणे (ग्रामीण) /पालघर/रायगड/रत्नागिरी/सिंधुदूर्ग.
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको / एमएमआरडीए.
- १३) अपर मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पश्चिम मुंबई.
- १४) मुख्य वनसंरक्षक, कांदळवन कक्ष, मुंबई.
- १५) मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक), ठाणे, कोल्हापूर.
- १६) जिल्हाधिकारी, मुंबई/मुंबई उपनगर/ठाणे/पालघर/रायगड/ रत्नागिरी/सिंधुदूर्ग.
- १७) वरिष्ठ पोलीस निरिक्षक, ठाणे / मुंबई उपनगर.
- १८) संचालक, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ.
- १९) सर्व संबंधित उप वनसंरक्षक.
- २०) श्री.दयानंद स्टॅलिन, संचालक, वनशक्ती अशासकीय संस्था.
- २१) डॉ.महेश शिंधीकर, Applied dept. of Science, College of Engineering Pune, Wellesly Road, Shivaji nagar, Pune (Wetland Expert)
- २२) विभागीय वन अधिकारी, मुंबई कांदळवन संधारण घटक
- २३) अशासकीय संस्था (NGO) / तज्ञ व्यक्ती.